

BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS A GYAKORLATBAN

BENKOVICSNÉ DR. VARGA ERIKA *

A bírósági közvetítés rendszere

Hazánkban 2012. július 24. napjától¹ vehetnek igénybe a felek bírósági közvetítói eljárást, folyamatban lévő bírósági peres vagy nemperes eljárásukhoz kapcsolódóan, mely a mediáció módszertanán alapuló, a bírósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás. Ezen *nemperes eljárás, mint bírósági szolgáltatás*, a hagyományos vitarendezési eljárásoktól lényegesen eltérő megoldás. Célja, hogy a felek – kölcsönös akaratok alapján, a vitában nem érintett, harmadik személy bevonása mellett – a vita rendezésére írásos megállapodást hozzanak létre.

A bírósági közvetítésnek 2012-ben történő megjelenése óta egy speciális, *sajátosan kevert modellje* alakult ki, figyelemmel arra, hogy bírósági közvetítói tevékenységet bíró, bírósági titkár egyaránt végezhet, valamint arra, hogy igénybevételenek alapvetően önkéntes jellege mellett, törvényben meghatározott esetekben² (szülői felügyelet, szülő-gyermek közötti kapcsolattartás) a bíró által kötelezően is elrendelhető. A bírósági közvetítés hálózata napjainkra teljes mértékben kiépült, a jogszabályi háttér megalkotását követően, mind a személyi, mind a tárgyi feltételek és a képzés területét tekintve egyaránt.

A közvetítés – a gyakorlat oldaláról szemlélve – egy jövőorientált konfliktuskezelési módszer. Egy aktív-kreatív egyezségteremtési folyamat, amely a felek kapcsolatában kialakult versengés helyett az együttműködésre helyezi a hangsúlyt. A bírósági közvetítő legfontosabb és legnehezebb feladata, hogy a győzelem igényével érkező feleket az együttműködés irányában terelje. Segítse a résztvevőknek megtalálni azokat a közös pontokat, kialakítani azt a bizalmi viszonyt, amelyekre építve ez a folyamat megvalósítható. A mediáció nagy ígérete abban rejlik, hogy segít a feleknek másképpen látni a konfliktust, másképpen látni a saját és a másik viselkedését, a háttérben meghúzódó szükségleteket és érdekeket, és segít abban, hogy a felek közötti kommunikáció megváltozzon.³

Az országos statisztikai adatok⁴ szerint az érdemben lefolytatott eljárások több, mint fele megállapodás létrehozásával zárult. Az utánkövetések⁵ során

---

* bírósági titkár, bírósági közvetítő (Kecskeméti Törvényszék)

¹ A közvetítói tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény IV. fejezet

² Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:172. §-a

³ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010. 11. o.

⁴ OBH elnökének 2016-os beszámolója, Országos Bírósági Hivatal, 2016. Budapest

⁵ Az utánkövetés két szakaszban valósul meg: először a közvetítói ügy és az alapügy iratainak vizsgálatával, ezt

megszólított személyek nyilatkozata alapján, az általuk megkötött megállapodásokban foglaltakat 86%-ban hosszútávon is betartják a felek és általános jelleggel nagyon pozitív tapasztalatként élték meg a bírósági közvetítői eljárással kiegészült peres eljárást. A kutatás során megkérdezettek kiemelték az eljárás kevésbé hivatalos jellegét, a felek részére biztosított szabadabb mozgásteret, a közvetítő türelmét. A közvetítésben nem a bírósági eljárás alternatíváját látták, hanem annak a bíróság által biztosított, kitágított lehetőséget. Az utánkötések tapasztalata továbbá, hogy a megállapodás aláírását követően a felek nem fordulnak fellebbviteli bíróságokhoz, elenyésző számban kezdeményeznek végrehajtást vagy további bírósági, hatósági eljárásokat.

Megfigyelhető a közvetítés ún. edukatív⁶ hatása. Többen úgy nyilatkoztak, hogy kisebb módosításokkal tartják be megállapodásaikat, de a változtatásokat meg tudják beszélni, a közvetítői eljárásban tapasztalt módszerek alapján.

A fentiek összegzéseként megállapítható, hogy fontos szerepe van ezért a bírósági közvetítői eljárásnak a hazai vitakultúra fejlesztésében és az alternatív vitarendezés magyarországi térnyerésének elősegítésében.

Hogyan egészíti ki a bírósági közvetítői eljárás a klasszikus polgári bíráskodást?

Gyakran tapasztalható jelenség a bíróságon, hogy a meghozott bírói döntés hatásai, következményei és mindezekkel szemben támasztott elvárások között mély szakadék húzódik, még abban az esetben is, amikor a döntés a kérelemben foglaltaknak teljes mértékben megfelel. Ez különösképpen megfigyelhető a tartós, személyes viszonyokban keletkezett jogviták esetében. Ezen szakadék áthidalására szolgál a bíróság klasszikus épületein belül a bírósági közvetítés fiatal jogintézménye.

Legtöbbször végső eszközként fordulunk a bírósághoz, amikor már úgy látjuk, hogy a kialakult konfliktushelyzet máshogy nem oldható meg és azt várjuk, hogy ez teljeskörű megoldást, megnyugvást hozzon számunkra. Azt azonban mindig szem előtt kell tartani, hogy a szakmai szempontoknak megfelelő bírói döntés kizárólag jogkérdésekre irányulhat, azon túl nem terjeszkedhet.

Attól, hogy a konfliktus *jogi konfliktussá válik* és bírói fórum elé kerül, a konfliktus mélyében megmarad az eredeti nézeteltérés, *eredeti érdek-összeütközés, eredeti szükségletek*, csak már jogi aspektusból kerül megvizsgálásra a polgári perben.

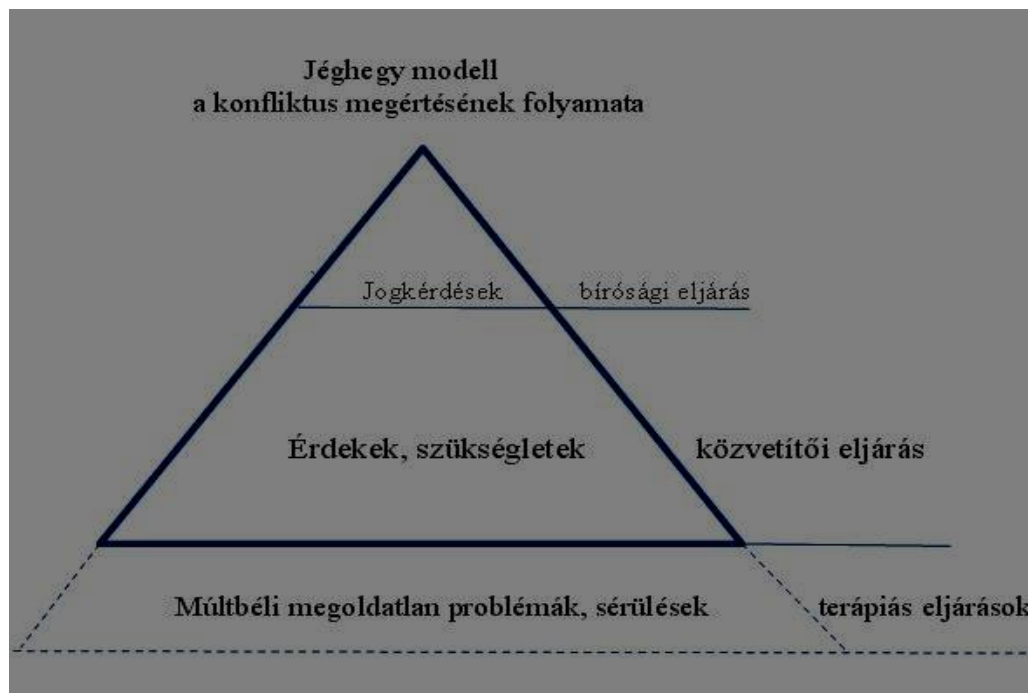
követően az eljárásban résztvevő felek előre meghatározott kérdéssorral történő megkeresésével, majd a megfigyelések eredményeinek összefoglalása. (Kecskeméti Törvényszéken, 200 ügy vonatkozásában)

⁶ Közvetítés hazánkban és Európában c. nemzetközi konferencia, Magyar Igazságügyi Akadémia, 2016. május 5-6. Hunyadi Krisztina: Családjogi esetelemző műhelybeszélgetés

A jogi konfliktushelyzet alapja a jogilag védett érdekek sérelme. A per során a felek konfliktusa a jogvitára leszűkülve jelenik meg, és a bíró mozgásterét az eljárási és anyagi jogszabályok által megszabott keretek jelölik ki. A bíróság a bizonyítás, a jogalap és jogcím szerinti érvrendszer mellett halad, a bírói döntés is a jogvita keretei között rendezi a konfliktust.⁷

A keresetlevélben megfogalmazott kérelem a felek között húzódó konfliktusnak a felszínét jelenti és annak a jog által megfogalmazható részei vonatkozásában dönt a bíróság.

A felek *személyes és tartós viszonyaiban* (családi, szomszédi, tulajdoni, öröklési, munkaügyi) keletkezett konfliktusai azonban többretűek: jogi, társadalmi, alapvető együttélési normákat egyaránt érinthetnek. A konfliktus során kialakult sérelmek egymásra épülnek. A bírósági közvetítés – sajátos eszközrendszerével a hagyományos bírósági eljárást kiegészítve – ezen összetett élethelyzetek feloldásában tud hatékony segítséget nyújtani, mert *nemcsak a jogvitát, hanem a kialakult konfliktus egészét képes kezelni*. Személyes konfliktusok esetén a valódi és megoldást igénylő probléma a konfliktus alsóbb szintjein található, mely a közvetítői eljárásban lépésről lépésre felhozható, feloldható.

1. ábra⁸

Az ábra lényege, hogy a perhez vezető teljes konfliktus (háromszög) csak egy része, az első vonal feletti rész az, amit a felek a perbe behoznak, behozhatnak – mint

⁷ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. IX fejezet (letöltve: 2016. 07. 27.) Forrás:

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch09.html

⁸ Dr. Tolnai Kata - OBH országos közvetítői koordinátor - előadásából származó ábra (ennek első felhasználása Zalaegerszeg, 2014. március 18.), kiegészítve a Kecskeméti Törvényszék közvetítőinek tapasztalataival.

jogkérdést. A középső részben a konfliktus további elemei, itt a konfliktushoz vezető szükségletek, érdekek vannak.

A közvetítői eljárásban ahhoz, hogy a felek a saját maguk és a másik fél érdekeit is szem előtt tartva elfogadható megoldást találjanak, ezen rész is szükségszerűen feltárásra kerül, megfogalmazódnak a szükségletek és azok kielégítésének minden fél számára elfogadható módjai.

A közvetítői eljárásban tehát nemcsak a jogkérdés, hanem a teljes konfliktus is megoldást nyerhet. Fontos azonban kiemelni, hogy a bírósági közvetítő jogi tanácsot nem ad, jogszabály ismertetésére nincs módja. Jogi tudása azonban fontos, mert kérdéseivel nagymértékben segítheti a feleket a megoldásaik megtalálásában. Múltbéli sérelmek orvoslására ezen eljárás nem alkalmazható, arra különféle egyéb terápiák állnak, állhatnak rendelkezésre.⁹

A mediációnak ugyanakkor van „terápiás” hatása, hiszen segíthet feldolgozni például a felek önbecsülésén ejtett sebeket. A terápiás eljárásokban a hangsúly azonban kifejezetten ezen tényezőre tevődik át és a múlt feltárása a célja. Nem a minél méltányosabb végeredmény, hanem a korrekció, a feldolgozás a lényeg.¹⁰

Ezzel szemben a bírósági közvetítés azt tűzi ki célul, hogy a problémák feloldására lehetőségeket dolgozzanak ki, ezáltal a tárgyi kérdések közösen megoldhatóvá váljanak. Nem a múlt, hanem a felek igényeire és szükségleteire fókuszál, melyek alapján körvonalazható egy kapcsolat jövőbeli működése. Önmagában a mediáció egy kapcsolat megmentésében akkor képes hatékony segítséget nyújtani, amennyiben a felek kifejezetten kommunikációs nehézséggel küzdenek.

A közvetítői eljárások sikerre viteléhez alapfeltétel volt azon szemléletmód kialakítása is, hogy a bírósági közvetítés *nem a per szerepét kívánja átértelmezve átvenni, hanem kiegészítheti* azt olyan esetekben, ahol szükséges különféle okokból (közös gyermek érdekei, rokon kapcsolat, szomszédok további egymás mellett élése stb.) a felek további együttműködése.

Kiemelendő, hogy a bírósági közvetítői eljárásban nem csak a keresetlevél elemeiről eshet szó, illetve nem arról szól: a bírósági közvetítés tartalmát is a felek igénye, akarata határozza meg a mediációs eljárásban. A közvetítői eljárásban a felek a megállapodás megkötésekor az oda vezető úton a saját tempójukban haladnak, a saját maguk igénye szerinti témák megtárgyalásán keresztül.

---

⁹ Dr. Perlaki Adrienn – Benkovicsné dr. Varga Erika: Mediációtól a közvetítésre kötelezésig és a kötelező közvetítés bírósági gyakorlata 7. o. Forrás:

<http://www.mabie.hu/index.php/cikkek-tanulmányok/150-dr-perlaki-adrienn-benkovicsne-dr-varga-erika-mediaciotol-a-kozvetitesre-kotelezesig-es-a-kotelezo-kozvetites-birosagi-gyakorlata>

¹⁰ Barcy Magdolna – Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est”, Animula Kiadó, 2002. Budapest, 70. o.

Fontos kiemelni, hogy a bírósági közvetítő nem tekinthet be az alapügy iratanyagába és nem folytathat előzetes megbeszélést az eljáró bíróval. A közvetítő „tisztalappal” indul az eljárásban, kizárólag azokkal az információkkal rendelkezik, amelyeket a felek az eljárás során megosztanak.

Mindezen tapasztalatok bemutatása céljából ismertetném az alábbi jogesetet, mely példázza, hogy a bírósághoz forduló felek tényleges szükségletei, érdekei milyen mértékben eltérnek az előterjesztett keresetlevélben foglalt jogkérdésektől.

Az esetleírás szemlélteti továbbá a bírósági közvetítő rendelkezésére álló kommunikációs eszköztárat, melyek rendeltetése, összességében az, hogy képessé tegyék a feleket a mediációs folyamat végigvitelére.¹¹

„Pálfordulás”

A fél éve indult tulajdonjog megállapítása iránti perben a felek közösen kezdeményezték a közvetítői eljárást a bíró tárgyaláson adott tájékoztatása alapján. A közvetítői ülés időpontjáról a felekkel előzetesen telefonon egyeztettünk. Kérésüknek megfelelően - rossz viszonyukra tekintettel - váltott meghallgatást biztosítottam. Anna jogi képviselőjével jelent meg, válaszolta a kialakult helyzetet. Majd Pál érkezett és ő is előadta saját álláspontját. Ezt követően is külön-külön mondták el a számukra fontos kérdéseket.

A felek közötti konfliktust az okozta, hogy idős fejjel élettársi kapcsolatot létesítve Pál eladta lakását és maga mögött hagyva eddigi életét Annához költözött. A pénz egy részéből Anna házát felújították, új szobát alakítottak ki, autót vettek, a pénz többi részét felélték, utazgattak, szórakozni jártak.

Az együttélés felhőtlen kezdete után megismerve egymás szokásait, erős jellemét, egyre több konfliktus alakult ki közöttük, ezért Pál átköltözött az új szobába. Ezt követően eltávolodtak egymástól, sokat veszekedtek.

Nehezítette helyzetüket, hogy Anna gyerekei nem néztek jó szemmel Pálra, féltették jövőbeli örökségüket.

Pál azért fordult a bírósághoz, hogy a lakásáért kapott, Anna házába befektetett 3.000.000,- forint erejéig tulajdonjoga megállapítását kérje az ingatlanban. Anna a tulajdonszerzést nem ismerte el, azonban fizetési hajlandóságot mutatott, csak Pál költözzön el a házából.

Egyértelműen tudtomra adták, hogy a kapcsolatuk helyrehozhatatlanul megromlott, ezért e körben további kérdéseket nem intéztem feléjük. Mindezt váltva mesélték el.

---

¹¹ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010. 74-81. o.

Amikor Anna közölte, hogy fizetne, és lenne az a pénz, amelyet Pál elfogadna, akkor felvetetten a feleknek, hogy egymás jelenlétében is beszéljék meg a kialakult helyzetet, melyet elfogadtak.

Amikor valamennyien a kerekasztal köré ültünk, engedélyük alapján összegeztem a hallottakat. A fő témát a pénz jelentette, hogy mennyiért adták el Pál ingatlanát és a kapott összeget mire költötték el. Megfogalmazták, hogy annak jelentős részét együtt felélték. Ekkor óhatatlanul is felidéztek szép közös emlékeiket, utazásaikat, színházi látogatásaikat, a meghitt vacsorákat.

Anna ekkor megjegyezte: „Milyen kár, hogy ugyan egy fedél alatt lakunk, mégis a macskát kell simogatnom!” Pál értő füllel meghallotta ezt a mondatot, az eljárás ezen a ponton fordulatot vett és a téma teljesen mértékben átterelődött a pénzről a kapcsolatukra. Az eljárás e szakaszában Anna jogi képviselője „úgy érzem, itt már rám nincs szükség” kijelentésével - majd a Pállal történt egyeztetést követően - elhagyta a közvetítői szobát.

Hangvételük teljesen megváltozott, közvetlenül egymáshoz fordultak. Ezt a helyzetet visszatükröztem feléjük, ismételten összefoglaltam a hallottakat, azonban már más nézőpontból.

Hamar kiderült, hogy kommunikációs nehézségekkel küzdenek, sok mindent ki kellett mondatni a felekkel, amit eddig soha nem tettek. Mediációs technikaként előtérbe kerültek a nyitott kérdések, körkérdések, a történetmeséltetés, a semlegesbe fordítás, valamint a normalizálás. Elmondták, régóta szerették volna a kapcsolatukat helyreállítani, de nem tudták milyen módon közeledjenek egymás felé. Kirajzolódott tényleges szükségleteik: Anna részéről a nyugalom, a bizalom, a meghittség, Pál oldaláról az elismerés, a szeretet és a biztonság, mint a jövőbeli lakhatás kérdése.

Pál egyértelműen megfogalmazta: mintegy „vészkiáltásként” kezdeményezte a peres eljárást, azonban ez még jobban elmérgesítette a helyzetüket.

A következő időpontra a felek házi feladatot kaptak; pontról-pontra írják le, hogy a másik fél szükségleteinek kielégítése érdekében mit tudnának tenni, a sajátjukért mit kérnének a másiktól.

Anna megígérte továbbá, hogy egyeztet a jogi képviselőjével és valamilyen megoldást kitalálnak a jövőbeli lakhatás kérdésében is. A két ülés között Pál, Anna és Anna gyermekei, Anna jogi képviselője előtt aláírtak egy megállapodást Pál használati jogáról. Anna elmondta, hogy a szerződés aláírása előtt hosszasan beszélgetett gyermekeivel és sikerült megértetniük velük, hogy számára ez a kapcsolat nagyon fontos. Ez mindkettejük számára megnyugvást jelentett.

A felekkel ezt követően még két alkalommal találkoztunk; nagyon szorgalmasan dolgoztak az ülések között, írásban megfogalmazták javaslataikat, elvárásaikat. Komoly munkájuknak meglelt a gyümölcse. A leírtak mentén eleinte szépen körvonalazták, majd meg is fogalmazták a jövőbeli irányokat, mind a

kapcsolat, mind az együttlakás terén. A megállapodásban a felek kifejezték azt a szándékukat is, hogy közösen kérik a peres eljárás megszüntetését.

Pál pár héttel később telefonált és elmesélte, hogy a megállapodásnak megfelelően a peres eljárás megszüntetésre került és a kapcsolatuk szépen helyreállt. Kérdése csupán annyi volt; további intézni valója van-e még az eljárással kapcsolatban. Megnyugtattam, hogy most már semmi.

Következtetések

A fenti eset utánkövetése során – az eljárást követő fél év múlva – a felek elmondták: nagyon sokat segített jövőbeli életük rendezésében a közvetítői eljárás. Különösképpen abban, hogy milyen módon fogalmazzák meg sérelmeiket, hogyan beszéljék meg vitás kérdéseiket, miként kérjenek egymástól. Elmesélték azt is, hogy kapcsolatuk továbbra sem felhőtlen, azonban erőfeszítéseket tesznek problémáik megoldása érdekében.

Figyelemmel arra, hogy a felek között elsősorban kommunikációs nehézségek voltak, maga a mediáció is segítséget tudott nyújtani a kapcsolat rendezésében. Nem nehezítette el a viszonyukat múltbéli feldolgozatlan sérelmek, sérülések, ezért további terápiás eljárásra nem volt szükség.

A kutatás keretében módomban nyílt arra is, hogy az utánkövetés kapcsán konzultáljak az ügyben eljáró bíróval. Kizárólag abban a körben kérdeztem, hogy az adott peres eljárásban melyek voltak a közvetítés felé terelésének a körülményei. Megosztotta velem, hogy azért ajánlotta fel a feleknek a közvetítést, mert erőteljesen érezhető volt a felek közötti érzelmi/indulati viszony. A bizonyítási eljárás során egymásnak ellentmondó nyilatkozatok hangzottak el, a beépítés jellegét, az ingatlan értéknövekedését kizárólag építésügyi szakértő kirendelésével lehetett volna megállapítani, mely az eljárást mind időben, mind költségekben megterhelte volna.

Ezen esetben a bíró egy dologi jogi igényről kell, hogy rendelkezzen, azonban döntése a felek tényleges konfliktusát nem oldja fel, és a mélyben meghúzódó további viták nagy valószínűséggel újabb bírósági, hatósági eljárásokat generálnak.

Mindez ellentétben áll a szolgáltató bírósággal szemben támasztott hatékonyság és időszerűség követelményével. A közvetítői eljárás ezen a ponton képes kiegészíteni, segíteni a bírósági eljárásokat, és ezáltal a felek tartós és személyes viszonyaiban keletkezett jogvitáinak *elrendezését*.

2018. január 1. napján hatályba lép az új perjogi kódex, a Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. Törvény (továbbiakban Pp.), mely szabályozási rendszere mellett szemléletmódjában is eltér korábbi eljárásjogi törvényüinktől.

Előtérbe kerül a perelterelés. E fogalom vizsgálata vonatkozásában már maga a preambulumban kiemelendő szabályozásbeli változást tükröz. Az új Pp. a magánjogi *jogviták eldöntése helyett azok rendezéséről beszél*, mely sokkal tágabb fogalmat takar, mint a döntés, hiszen a bíróság által meghozott határozatok mellett magában foglalja a felek közötti egyezséget és az azt elősegítő mediációs eljárásokat is. A gyakorlat oldaláról mutatkozó igény ezáltal törvényi megfogalmazásra is kerül.